

Anna Szumiec, Anna Borecka, Elżbieta Sowula-Skrzyńska

Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie

DOCHODOWOŚĆ PRODUKCJI ŻYWCA DROBIOWEGO W WYBRANYCH FERMACH W REGIONIE POLSKI PÓLNOOCNEJ W ZALEŻNOŚCI OD SKALI PRODUKCJI

PROFITABILITY OF LIVESTOCK PRODUCTION IN SELECTED POULTRY FARMS FROM NORTHERN POLAND DEPENDING ON THE SCALE OF PRODUCTION

Słowa kluczowe: żywiec drobiowy, koszty produkcji żywca drobiowego, opłacalność produkcji
Key words: livestock poultry, live poultry production costs, profitability

Synopsis. Celem badań było zaprezentowanie wyników produkcyjno-ekonomicznych w analizowanych gospodarstwach produkujących kurczęta brojlery na małą (do 3000 dt żywca/gospodarstwo) i dużą skalę produkcji (powyżej 3000 dt żywca/gospodarstwo). Większy dochód z działalności bez dopłat był wygenerowany z ferm o wyższej skali produkcji żywca drobiowego, które równocześnie ponosiły najniższe koszty związane z prowadzeniem działalności. Wzrost dochodu związany był z większym wzrostem cen żywca niż rzeczywistych kosztów produkcji.

Wstęp

W 2010 roku w sferze produkcji, przetwórstwa i obrotu żywcem drobiowym ceny kształtowały się na niższym poziomie niż w 2009 roku. Niestabilność na rynku drobiarskim i dezorientację konsumentów powodowały gwałtowne zmiany cen skupu żywca. Na spadek cen oddziaływał wzrost produkcji, a na ich wzrost – rosnące koszty produkcji, eksport i popyt krajowy [Świetlik 2011]. Do podejmowania trafnych decyzji ekonomicznych w działalności rolniczej wymagane jest prowadzenie stałej analizy poniesionych kosztów w procesie produkcyjnym [Banaś 2009]. Czynnikiem mającym duże znaczenie dla prowadzonej działalności jest jej skala. Zasadnym jest skracanie okresu tuczu i zwiększenie liczby cykli produkcyjnych, które jest wyrazem postępu techniczno-technologicznego [Dowgiało i Mandecki 1983]. Gospodarstwa produkujące żywiec drobiowy ze względu na dużą skalę produkcji oraz udział pracy najmniej często określa się mianem gospodarstw farmerskich [Adamowicz 2004].

Material i metodyka badań

Materiał źródłowy był oparty o informacje zgromadzone w kwestionariuszach specjalnie opracowanych na potrzeby badań. Analizy prowadzono w 2010 r. w 40 gospodarstwach (20 podmiotów region Północno-Zachodniej Polski oraz 20 podmiotów regionu Północno-Wschodniej Polski). Produkcja kurcząt brojlerów odbywała się w dwóch skalach, tj. do 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo i powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo. Producenci w analizowanych gospodarstwach prowadzili szczegółową ewidencję poniesionych kosztów, które podzielono na koszty bezpośrednie uwzględniające m.in. zakup pasz i piskląt, koszty pośrednie rzeczywiste (bez kosztów pracy najemnej, czynszów dzierżawczych za ziemię, odsetek od kredytów), koszty pośrednie szacunkowe (amortyzacja) oraz koszty czynników zewnętrznych (wynagrodzenie brutto, czynsze dzierżawcze za ziemię, odsetki od kredytów). Analizowano wyniki produkcyjne odchowu kurcząt brojlerów, m.in.: liczbę ptaków w 1 cyklu (szt.), długość okresu odchowu w 1 cyklu (dni), śmiertelność kurcząt (%), zużycie paszy na 1 kg masy ciała (kg), końcową masę ciała kurcząt. Na ich podstawie obliczono Europejski Wskaźnik Wydajności – EWW (pkt). Dokonano analizy ekonomicznej produkcji drobiarskiej i w tym celu obliczono nadwyżkę bezpośrednią (wartość produkcji pomniejszona o koszty bezpośrednie poniesione na produkcję), wartość dodaną brutto z działalności (nadwyżka bezpośrednia pomniejszona o koszty pośrednie rzeczywiste), wartość dodaną netto z działalności (wartość dodana brutto pomniejszona o koszty pośrednie szacunkowe), dochód z działalności (wartość dodana netto z działalności pomniejszona o koszt czynników zewnętrznych).

Wyniki badań

Na podstawie przeprowadzonych badań w regionie Północno-Zachodniej Polski (tab. 1, 2) stwierdzono, że w gospodarstwach produkujących do 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo średnia liczba ptaków w jednym cyklu wynosiła: 14 372,33 szt. natomiast w gospodarstwach produkujących powyżej 3000 dt 57 533,33 szt. Średnia obsada ptaków wynosiła od 15,96 szt./m² (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 16,89 szt./m² (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Średnia długość okresu odchowu w 1 cyklu wynosiła od 45,83 dni (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 38,33 dni (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Średnia liczba cykli produkcyjnych w roku wahała się od 4,67 (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 6,17 (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt), natomiast średnia masa ciała kurcząt w dniu uboju wynosiła od 2,06 kg (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 2,00 kg (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Średnie zużycie paszy/kg masy ciała wahało się od 2,06 kg (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 1,85 kg (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Europejski Wskaźnik Wydajności kształtował się w granicach 214,39 pkt (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 272,76 pkt (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt).

Tabela 1. Informacje produkcyjno-hodowlane w badanych gospodarstwach produkujących żywca drobiowy w Polsce Północno-Zachodniej i Północno-Wschodniej (produkcja do 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo)
Table 1. Information production and breeding in the examined poultry farms producing livestock in North-Western and North-East Poland (production to 3000 dt of live poultry/farm)

Wyszczególnienie/Specification	Polska Północno-Zachodnia/ North-Western Poland	Polska Północno-Wschodnia/ North-Eastern Poland
Średnia liczba ptaków w 1 cyklu [szt.]/The average number of birds in a cycle [each]	14 372,33	17 152,50
Średnia obsada ptaków [szt./m ²]/The average density of birds [each/m ²]	15,96	15,00
Średnia długość okresu odchowu w 1 cyklu [dni]/The average length of rearing period in a cycle [days]	45,83	41,60
Średnia liczba cykli produkcyjnych w roku/The average number of production cycles per year	4,67	5,60
Średnia masa ciała w dniu uboju (kg)/The average weight at slaughter [kg]	2,06	2,08
Śred. zużycie paszy na 1 kg masy ciała (kg)/Dia. feed consumption per 1 kg body weight [kg]	2,06	1,98
Europejski Wskaźnik Wydajności [pkt]/European Performance Indicator [points]	214,39	240,70

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

W regionie Północno-Wschodniej Polski (tab. 1 i 2) stwierdzono, że w gospodarstwach produkujących do 3000 dt średnia liczba ptaków w jednym cyklu wynosiła: 17 152,50 szt., natomiast w gospodarstwach produkujących powyżej 3000 dt – 51 938,00 szt. Średnia obsada ptaków wynosiła od 15,00 szt./m² (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 16,91 szt./m² (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Średnia długość okresu odchowu w 1 cyklu wynosiła od 41,60 dni (gospodarstwa produkujące do 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo) do 40,00 dni (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Średnia liczba cykli produkcyjnych w roku wahała się od 5,60 (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 5,90 (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt), natomiast średnia masa ciała kurcząt w dniu uboju wynosiła od 2,08 kg (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 2,05 kg (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Średnie zużycie paszy/kg masy ciała wahało się od 1,98 kg (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 1,90 kg (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt). Europejski Wskaźnik Wydajności kształtował się w granicach 240,70 pkt (gospodarstwa produkujące do 3000 dt) do 258,25 pkt (gospodarstwa produkujące powyżej 3000 dt).

Na podstawie przeprowadzonych badań (tab. 3 i 4) w regionie Północno-Zachodniej Polski stwierdzono, że wartość produkcji w przeliczeniu na 100 kg żywca drobiowego wynosiła od 330,61 zł (produkcja do 3000 dt) do 332,14 zł (produkcja powyżej 3000 dt). Koszty bezpośrednie w przeliczeniu na 100 kg żywca drobiowego wynosiły od 278,95 zł (produkcja do 3000 dt) do 247,09 zł (produkcja powyżej 3000 dt). Na wyższe koszty bezpośrednie w fermach produkujących żywca drobiowy na mniejszą skalę miały wpływ wyższe nakłady na zakup pasz treściwych. Wyższą wartość nadwyżki bezpośredniej bez dopłat, tj. 85,04 zł/100 kg żywca drobiowego, osiągnęli rolnicy produkujący powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo, zarazem ponosili mniejsze koszty bezpośrednie na wyprodukowanie 100 kg żywca drobiowego

Tabela 2. Informacje produkcyjno-hodowlane w badanych gospodarstwach produkujących żywca drobiowy w Północno-Zachodniej i Północno-Wschodniej Polsce (produkcja powyżej 3000 dt)
Table 2. Information production and breeding in the examined poultry farms producing livestock in North-Western and North-East Poland (the production of more than 3000dt of live poultry/farm)

Wyszczególnienie/Specification	Północno-Zachodnia Polska/North- Western Poland	Północno-Wschodnia Polska/North-Eastern Poland
Średnia liczba ptaków w 1 cyklu [szt]/The average number of birds in a cycle [each]	57 533,33	51 938,00
Średnia obsada ptaków [szt./m ²]/The average density of birds [each/m ²]	16,89	16,91
Średnia długość okresu odchowu w 1 cyklu [dni]/The average length of rearing period in a cycle [days]	38,33	40,00
Średnia liczba cykli produkcyjnych w roku/The average number of production cycles per year	6,17	5,90
Średnia masa ciała w dniu uboju [kg]/The average weight at slaughter [kg]	2,00	2,05
Śred. zużycie paszy na 1 kg masy ciała [kg]/Dia. feed consumption per 1 kg body weight [kg]	1,85	1,90
Europejski Wskaźnik Wydajności [pkt]/European Performance Indicator (points)	272,76	258,25

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

niż rolnicy produkujący żywca drobiowy na małą skalę (nadwyżka bezpośrednia 51,66 zł/100 kg). O słabszym wyniku ekonomicznym decydowały wyższe koszty pasz pochodzących z zakupu jak i własnych pasz towarowych oraz pozostałe koszty bezpośrednie, których poziom wynikał ze struktury kosztu pasz treściwych oraz ich zużycia na 1 kg przyrostu. Odchów brojlerów w regionie Północno-Zachodniej Polski był działalnością dochodową w gospodarstwach jedynie o dużej skali produkcji, tj. powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo, ponieważ zrealizowana ze 100 kg żywca drobiowego, wartość produkcji tj. 332,14 zł pokryła koszty ogółem związane z utrzymaniem brojlerów. Taka duża skala produkcji pozwoliła uzyskać producentom dochód z działalności w wysokości 38,61 zł/100 kg żywca. Odchów brojlerów na małą skalę produkcji był działalnością niedochodową, gdyż zrealizowana wartość produkcji ze 100/kg żywca drobiowego wynosząca 330,00 zł nie pokryła kosztów ogółem związanych z utrzymaniem brojlerów. Rolnicy produkujący żywca drobiowy na małą skalę wygenerowali stratę w wysokości -36,67 zł/100 kg żywca.

Tabela 3. Mierniki efektywności ekonomicznej produkcji brojlerów kurzych w badanych gospodarstwach w Polsce Północno-Zachodniej i Północno-Wschodniej (produkcja do 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo)
Table 3. Measuring economic efficiency of production of broiler chickens in the households surveyed in North-Western and North-East (production to 3000 dt of live poultry/farm)

Mierniki efektywności w przeliczeniu na 100 kg żywca [zł/rok]/Measuring efficiency for 100 kg of desired poultry [PLN/year]	Północno-Zachodnia Polska/North-Western Poland	Północno-Wschodnia Polska/North-Eastern Poland
Wart. produkcji ż. drobiowego/Worth. of production. poultry	330,61	356,39
Koszty bezpośrednie/Direct costs	278,95	290,15
Nadwyżka bezpośrednia bez dopłat/Direct surplus without subsidies	51,66	66,24
Koszty pośrednie rzeczywiste/Actual indirect costs	54,89	49,01
Wartość dodana brutto z działalności /Gross value added activities	-3,24	17,23
Koszty pośrednie szacunkowe/Indirect costs are estimates	9,94	14,55
Wartość dodana netto z działalności/Net value added activities	-13,18	2,67
Koszty czynników zewnętrznych/Costs of external factors	23,49	15,32
Dochód z działalności bez dopłat/Operating income without subsidies	-36,67	-12,64

Źródło: opracowanie własne
 Source: own study

Na podstawie przeprowadzonych badań (tab. 3, 4) w regionie Północno-Wschodniej Polski stwierdzono, że wartość produkcji w przeliczeniu na 100 kg żywca drobiowego wynosiła od 356,39 zł (produkcja do 3000 dt) do 342,68 zł (produkcja powyżej 3000 dt). Koszty bezpośrednie w przeliczeniu na 100 kg żywca drobiowego wynosiły od 290,15 zł (produkcja do 3000 dt) do 269,75 zł (produkcja powyżej 3000 dt). Na wyższe koszty bezpośrednie w fermach produkujących żywca drobiowego na mniejszą skalę miały wpływ wyższe nakłady na zakup pasz treściwych. Wyższą wartość nadwyżki bezpośredniej bez dopłat tj. 73,93 zł/100 kg żywca drobiowego, osiągnęli rolnicy produkujący powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo, zarazem ponosili mniejsze koszty bezpośrednie na wyprodukowanie 100 kg żywca drobiowego niż rolnicy produkujący żywca drobiowego na małą skalę (nadwyżka bezpośrednia 66,24 zł/100 kg). O gorszym wyniku ekonomicznym decydowały wyższe koszty pasz pochodzących z zakupu, jak i własnych pasz towarowych oraz pozostałe koszty bezpośrednie, których poziom wynikał ze struktury kosztu pasz treściwych oraz ich zużycia na 1 kg przyrostu. Odchów brojlerów w regionie Północno-Wschodniej Polski był działalnością dochodową w gospodarstwach jedynie o dużej skali produkcji, tj. powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo, ponieważ zrealizowana ze 100 kg żywca drobiowego, wartość produkcji, tj. 342,68 zł pokryła koszty ogółem związane z utrzymaniem brojlerów. Ta duża skala produkcji pozwoliła uzyskać producentom dochód z działalności w wysokości 21,78 zł/100 kg żywca. Odchów brojlerów na małą skalę produkcji był działalnością niedochodową, gdyż zrealizowana wartość produkcji ze 100 kg żywca drobiowego wynosząca 356,39 zł nie pokryła kosztów ogółem związanych z utrzymaniem brojlerów. Rolnicy produkujący żywca drobiowego na małą skalę wygenerowali stratę w wysokości -12,64 zł/100 kg żywca.

Tabela 4. Mierniki efektywności ekonomicznej produkcji brojlerów kurzych w badanych gospodarstwach w Północno-Zachodniej i Północno-Wschodniej Polsce (produkcja powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo)

Table 4. Measuring economic efficiency of production of broiler chickens in the households surveyed in North-Western and North-East Poland (the production of more than 3000 dt of live poultry/farm)

Mienniki efektywności w przeliczeniu na 100 kg żywca [zł/rok]/Measuring efficiency for 100 kg of desired poultry [PLN/year]	Północno-Zachodnia Polska/North-Western Poland	Północno-Wschodnia Polska/North-Eastern Poland
Wart. produkcji ż. drobiowego/Worth. of production. poultry	332,14	342,68
Koszty bezpośrednie/Direct costs	247,09	269,75
Nadwyżka bezpośrednia bez dopłat/Direct surplus without subsidies	85,04	73,93
Koszty pośrednie rzeczywiste/Actual indirect costs	33,07	28,51
Wartość dodana brutto z działalności/Gross value added activities	51,96	44,42
Koszty pośrednie szacunkowe/Indirect costs are estimates	1,18	9,56
Wartość dodana netto z działalności/Net value added activities	50,80	34,86
Koszty czynników zewnętrznych/Costs of external factors	12,19	13,08
Dochód z działalności bez dopłat/Operating income without subsidies	38,61	21,78

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Podsumowanie i wnioski

Reasumując na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że rolnik aby uzyskiwał dochód z produkcji żywca drobiowego musi go produkować na dużą skalę. W ten sposób znacznie ograniczane są koszty.

Dochód 38,61 zł/100 kg żywca drobiowego (Północno-Zachodnia Polska) i 21,78 zł/100 kg żywca drobiowego/gospodarstwo (Północno-Wschodnia Polska) był generowany z produkcji żywca drobiowego w fermach o dużej skali produkcji (powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo). Ponosiły one również najniższe koszty związane z prowadzoną działalnością. Wyższy dochód uzyskiwany w regionie Polski Północno-Zachodniej wynikał z wyższych cen żywca niż kosztów rzeczywistych poniesionych w produkcji.

Zwiększając skalę produkcji można poprzez prowadzenie większej liczby cykli produkcyjnych oraz zwiększenie liczby utrzymywanych zwierząt na jednostce powierzchni, która to powoduje zmniejszenie obciążenia kosztami stałymi jednostki produktu.

Europejski Wskaźnik Wydajności kształtował się od 214,39 pkt (mała skala produkcji – region Północno-Zachodniej Polski) do 272,76 pkt (duża skala produkcji – region Północno-Zachodniej Polski) oraz od 240,70 pkt (mała skala produkcji – region Północno-Wschodniej Polski) do 258,25 pkt (duża skala produkcji region Północno-Wschodniej Polski), co świadczy o wysokim poziomie produkcji kurcząt brojlerów prowadzonym na dużą skalę, tj. powyżej 3000 dt żywca drobiowego/gospodarstwo) i można go porównać z tym uzyskiwanym w krajach Europy Zachodniej.

Chów brojlerów był działalnością dochodową tylko w tych gospodarstwach, które prowadziły produkcję na dużą skalę, tj. powyżej 3000 dt żywca drobiowego na gospodarstwo, o czym świadczy fakt, że zrealizowana ze 100 kg żywca wartość produkcji w tych podmiotach pokryła całkowite koszty związane z utrzymaniem kurcząt brojlerów.

Literatura

- Adamowicz M.** 2004: Ekonomiczne podstawy zarządzania gospodarstwem drobiarskim. [W:] Prowadzenie i rozwój gospodarstw specjalizujących się w produkcji drobiu nieśnego i brojlerów. FAPA, MRiRW, Kielce.
- Banaś K.** 2009: Kształtowanie się opłacalności produkcji drobiarskiej na przykładzie ferm Polski południowej. *Journal of Agribusiness and Rural Development*, 2(12), 13-18.
- Dowgiałło Z., Mandecki S.** 1983: *Ekonomika i organizacja produkcji zwierzęcej*. PWN, Warszawa.
- Świelik K.** 2011: Niestabilność cenowa rynku drobiarskiego w 2010 roku. *Polskie Drobiarstwo*, 4, 8-11.

Summary

The aim of this study was to present the results of production – economic analyzed farms producing broiler chickens on a small (up to 3000 dt of livestock/farm) and large-scale production (over 3000 dt of livestock/farm). Higher income from operations was generated without any subsidies from farms with a higher rate of production of live poultry, which also bear the lowest costs associated with conducting business. The increase in income was associated with greater increase in livestock prices than the actual cost of production.

Adres do korespondencji:

dr inż. Anna Szumiec
Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie
Dział Technologii, Ekologii i Ekonomiki Produkcji Zwierzęcej
ul. Krakowska 1
32-083 Balice/Krakowa
tel. 666 081 226
e-mail: aszumiec@izoo.krakow.pl